

AVALIKU TEABE NÕUKOGU

KOOSOLEKU KOKKUVÕTE

Toimumise aeg: 09.01.2018

Osalesid: Viljar Peep (AKI), Urmo Parm (AKI), Sandra Mikli (JuM), Andrea Kivi (KuM), Urmas Ojamäe (RMIT), Kertu Nurmsalu (SiM), Bert Blös (JuM), Hille Oidema (VäM), Terje Mäesalu (HTM), Kaspar Kala (SoM), Risto Rahu (HTM), Aivar Ilves (MaaeluM), Marju Müürisepp (KaM), Krista Talvar (MaaeluM), Janno Jaas (MKM), Kaidi Vapper (KeM), Kadri Kilp (Riigikantselei), Ragnar Pirk (RIA), Triin Nigul (KeM), Eneli Nõmm (PPA), Jaan Laidmets (HTM), Laura Kask (MKM), Raavo Palu (AKI), Elve Adamson (AKI).

Päevakord:

1. 10.00-10.40 Arutelu andmekaitespetsialistide määramise seisust – Viljar Peep
2. 10.40-11.20 Ülevaade uuest IKS-st – Sandra Mikli
3. 11.20-11.40 Mõjuhinnangu tähendusest avalikule sektorile- Urmo Parm
4. 11.40-12.00 Kohvipaus
5. 12.00- 12.30 Avaandmete mõjuhinnangust – Viljar Peep
6. 12.30 – 13.15 RIHA kooskõlastamist asendama hakkavast andmekogude järelkontrollist – Viljar Peep

1. Arutelu andmekaitespetsialistide (AKS) määramise seisust

- Arutelu käigus esitasid ministeeriumid ning Riigikantselei ülevaate enda haldusalas toimuvast andmekaitespetsialistide määramise seisust ning tegevustest seoses andmekaitse üldmäärusega.
- Andmekaitse Inspeksioon (AKI): esmast tagasisidet AKS-i määramise osas oleme saanud neljast ministeeriumist – HTM, KulM, RaM ning KeM. AKI ei määratle ette, kes asutuse sees peaks olema see AKS, kuid peab arvestama, et nii avaliku teabe seadus kui ka isikuandmete kaitse üldmäärus on omavahel tihedalt seotud.
- **AKI: kokkuvõtlikult saab öelda, et jaanuari lõpuks peab olema asutustes paigas isik(ud), kes vastutab andmekaitseasjade eest, samuti vajalikud organisatsioonised seosed (nt infoturbekompetentsi kaasamine) ning juhtimisliinid.**

2. Ülevaade uuest isikuandmete kaitse seadusest

Ülevaate andis Justiitsministeeriumist Sandra Mikli.

- On kaks eelnõud – nõ üldosa (uus isikuandmete kaitse seadus) ja rakendusseadused (eriosa reguleerivate seaduste muudatuspakett).
- Üldosa osas pole kõik ministeeriumid oma seisukohti esitanud, sh pole neid esitanud ka suuremad ministeeriumid. Üldseadus läheb võimalikult kiiresti edasi, kui tuleb tagasiside.
- Rakendusseaduste osas on tegemist nõ eriseaduste muutmise paketiga, mille sisend on saadud teistelt ministeeriumitelt. Kokku muudetakse 115 seadust. See on hetkel keeletoiematuses ning hiljemalt jaanuari lõpuks läheb kooskõlastusringile. Planeeritud on, et enne maid võiks minna valitsusse ja Riigikokku, ilmselt varem ei jõua.
- Ülevaatest selgus, et mitme valdkonna osas on hetkel ebaselgusi rakendusseaduste sisustamise osas ning kavas on ka varasemalt esitatud üldseaduse sõnastust muuta. Rakendusseaduste paketi osas on probleemiks eelnõus mõjude analüüsi osa – nt kui

ministeeriumid näevad ette andmekogude arenduste tegemist, siis see mõju on märkimisväärne. Samuti selgitati eeldatavat vajadust teha rakenduseadustes konkreetseid erinorme, mis konkreetset valdkonda ja aspekte reguleerivad. Samuti toimuvad ilmselt muudatused õiguskaitsedirektiivi (2016/680 kohaldamisala määratluse osas.

- e-privatsuse osas on läbirääkimised pooleli, sideandmete regulatsioon läheb sel aastal muutmisele (vähemalt VTK tehakse), et viia see kooskõlla juba tehtud kohtulahenditega (Tele2 ja Sverige).

3. Mõjuhindangu tähendusest avalikule sektorile

- Urmo Parm esitas oma ettekande slaidiesitlusena. Täiendavalt märgiti arutelul, et avaliku sektori osas justkui ei peaks mõjuhindangut tegema, kui õigusaktis on andmekaitseline mõjude analüüs tehtud. AKI selgitas, et õigusakt seletuskirjaga võib, aga ei pruugi katta andmekaitselist mõjuhindangut – kui tegelikud andmetöötlaste asjaolud (ja nendega seotud ohud) pannakse paika alles õigusnormide rakendamise käigus. Kui on vähegi uus kohustus, mis hõlmab ka uut tehnoloogiat, siis peaks andmetöötlaste ka need mõjud üle vaatama – kas eelnõu koostamisel või hiljemalt rakendamise käigus.
- Mõjude hindamise läbitegemisel saab juba eeltöö ära teha, et nt kui mingi konkreetne intsident juhtus, siis on juba ette teada (läbi mõelda) võimalikud mõjud konkreetsele inimestele. Seega on ka vähem tööd intsidendi raporteerimisel.

4. Avaandmete mõjuhindangust

Teemat käsitles AKI peadirektor.

- Andmekaitselist mõjuhindangut ei pea saatma AKI-le – selle peab tegema, hinnates mõju asjaomaste inimeste (andmesubjektide) seisukohast. Kui nt elutähtis teenus on maas, siis RIA jaoks on kõrgema tasemega intsident, kuid andmekaitseliselt ei pruugi see kõige suurema mõjuga intsident olla (nt ennekõike ei saa inimene mõneks ajaks juurdepääsu enda andmetele vms).
- Eraldi on avaliku teabe seaduses reguleeritud avaandmete mõjuhindangu tegemine – reguleeritud AvTS §-s 3¹. See on sisse toodud nn EL avaliku sektori teabe taaskasutamise direktiiviga – seal on klausel, et taaskasutamine ei kehti isikuandmetele.
- Avaandmed tuleks üles panna eesti teabevärvasse (eesti.ee), kuid praktikas on loodud veebileht opendata.riik.ee (millele eesti.ee viitab) ning MKM-i roheline raamatu kohaselt soovitatakse lisaks ka iga asutuse kodulehele tekitada eraldi avaandmete rubriik.
- Mõjuhindamist selle korrektse tähenduses ei ole AKI-le teadaolevalt ükski ministeerium teinud. Avaandmete temaatika korral on tegemist üldise probleemiga, mis tuleb kiiremas korras ära lahendada.
- JuM (Bert): oleme seda teinud küll, kuid mitte selles vormis, mis oleks sobivam – tehtud tabeli kujul.
- AKI (Viljar): vaja on teha need mõjuhindangud läbi AvTS § 3¹ kohaselt. Tuleb arvestada ka, et kas mitme andmeallika kokkuliitmisel võivad inimestele osutada erinevaid mõjusid (mosaiigiefektina).
- Kinnistusraamat ei ole antud avaandmeteks; äriregistri osas ei ole kõik andmed märgitud avaandmeteks (nt juhatuse liikmed, likvideerijad jt füüsilised isikud, kes on juriidilise isiku juures, ei ole avaandmete hulgas). Tuleb arvestada, et see hindamine peab olema kohtukindel – seda analüüsi võib hakata vaidlustama nii isik, kes ei saa avaandmetele juurdepääsu kui ka see isik, kelle andmed antakse avaandmetena avalikuks kasutamiseks.

- JuM (Bert): juhul, kui tegemist on andmekoguga, millel on põhimäärus, siis avaandmete määratlemine – see võiks sisalduda andmekogu põhimääruses ning mõjuhindang peaks sisalduma selle põhimääruse muutmise eelnõu seletuskirjas.
- JuM: see loogika sai AvTS-i sisse kirjutatud, et kui ettevõtte küsib asutuselt mingeid andmeid avaandmetena, et teatud eesmärgil neid töödelda või mingit teenust arendada.
- AKI juhtis tähelepanu, et kui üksikpäringutele ei ole piirangut juurdepääsuks, siis avaandmetena andmekogumi masinloetava allalaadimise korral saab teha täiendava piirangu (selgitused avaliku teabe üldjuhendis). AvTS § 28 määratleb ära, mis peab olema asutuse kodulehel olema avaldatud, kuid kui seda teavet soovitakse avaandmetena avaldada, siis tuleb teha AvTS § 3¹ kohane mõjuhindang.
- Kes peaks selle läbi viima? AvTS-i kohaselt teeb selle teabevaldaja; andmekogude puhul teeb hinnangu ära vastutav töötaja.
- AKI: avaandmete mõjuhindamise tegemise tähtaeg:
- JuM-il on plaanis üle käia kõik andmekogud, kus on avalikustamisele kuuluvad isikuandmeid (ca 10) ja põhimäärustes paika panna, et millised andmekogu andmed on avaandmed ning millised mitte. Tõenäoliselt tehakse see koos andmekaitse üldmääruse jõustumisega koos.
- Viljar: kuna mitmes ministeeriumis käib teatav audit või inventuur, siis oleks kasulik ka avaandmete teema ka sinna sisse tuua
- **Üldise nõukogu soovitusena formuleerida, et 25.05.2018 on üldmääruse rakendustööde raames läbi viidud avaandmete mõjuhindangud olemasolevate avaandmete osas.**

5. RIHA kooskõlastamist asendama hakkavast andmekogude järelkontrollist

- AKI ja Maa-amet on leidnud, et uues RIHA-s olev info ei võimalda kooskõlastada andmekogusid. Seetõttu on inspeksioon oma kodulehel (<http://www.aki.ee/et/avalik-teave/andmekogude-kooskolastamine>) uuendamas andmekogude kooskõlastamise protseduuri, et mis teavet soovib AKI kooskõlastuse andmiseks saada.
- Lähtutakse kaksikjaotusest: RIHA-kontroll on nõ eelkontroll; alternatiivsena saab AKI teha paralleelse järelevalvemenetluse ehk järelkontrolli. Inspeksioon saadab RIHA osas ka eraldi ringkirja (saadetud 15.01.2018).

6. Muud küsimused

- Katsejäneste projekt: JuM saaks anda juhendmaterjali, et kuidas andmetöötlaste õiguspärasust kontrollida; esmane versioon sai valmis jaanuari esimesel nädalal; võimalik, et jaanuari 4. nädalal saab lõplikult valmis, millele järgneks selle esitamine teistele ministeeriumitele ehk sellega tutvumise aeg ja küsimuste-vastuste voor.
- Koosolekute korraldamise aeg: vähemalt kord kvartalis. Kaks kokkusaamist: veebruar ja aprill.
- Inspeksiooni enda tegevused: sel poolaastal teeb AKI nõustamist ja koolitamist; avaliku sektori järelevalvelisi tegevusi ei planeerita - seda tehakse teisel poolaastal: valgusfoorivärvides; või nt koostöös RIA-ga teha „õppusi“ eesliinil olevate töötajate/ametnikega.
- Juurdepääsupiirangute klassifikaator: ministeeriumid, kes tegelevad seadusloomega, vaadake üle seaduste loomisel ka juurdepääsupiirangud, et mis piirangud on olemas ja mida on vaja muuta (sh, mis muutub kehtetuks ja mis tuleb juurde). Sel teemal kontakteeruda Elve Adamsoniga otse (ei pea olema ametlik kiri).
- Allasutused ja teabenõuded: vastamine, et te ei saa seda infot, et seal on isikuandmed – ei ole piisav. See põhjendus peab olema teabenõudjale selgeks tehtud. Kui nõ tädi Maali

kirjutab 5 lk teksti, mis sisaldab teabenõuet ja selgitustaotlust, siis teavitada 5 tööpäeva jooksul, et mingile osale vastatakse kohe ja ülejäänud osas selgitada, et vastus tuleb 30 päeva jooksul.

Koosoleku jooksul otsustati ja teavitati:

- nõukogu nimeks saab: avaliku teabe nõukogu
- nõukogu koosolekute korraldamine: vähemalt kord kvartalis.
- Järgmised kohtumised: toimuvad veebruaris ja aprillis, konkreetsemad ajad täpsustatakse üle ning saadetakse ka vastavad koosolekukutsed.
- AKI saadab RIHA teemal ringkirja, kui kodulehel olev teave uueneb.
- Lepiti kokku, et 25.05.2018 on läbi viidud avaandmete mõjuhinnangud hetkel olemasolevate avaandmete osas. Soovitav on avaandmete temaatika ära määratleda andmekogude põhimäärustes.
- Kui seadusloomes tehakse muudatusi avaliku teabe juurdepääsupiirangu osas, siis sellest teavitatakse ka AKI-t piirangute klassifikaatori muutmiseks.

Koostas: Raavo Palu